

CYNGOR GWYNEDD

Dyddiad y cyfarfod:	2 Rhagfyr, 2021
Teitl yr Eitem:	Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021
Pwrpas:	Adrodd ar newidiadau Cyfansoddiadol cyhngyn a'r Pwyllgor Llywodraethau ac Archwilio a cheisio arweinaid ar faint y Pwyllgor at y dyfodol
Adroddiad :	Swyddog Monitro
Aelod Cabinet:	Cyng Nia Jeffreys

Adroddiad i gyfarfod o Gyngor Gwynedd

Y PENDERFYNIAD A GEISIR

Argymhellir bod y Cyngor Llawn yn

1. Yn nodi y newidiadau gan y Swyddog Monitro i'r Cyfansoddiad yn Atodiad 1.
2. Yn cadarnhau argymhelliad y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i osod cyfanswm maint o 12 aelod etholedig a 6 aelod lleyg ar y Pwyllgor Llywodraethu Archwilio ar gyfer Mai 2022

CEFNDIR

1. Mae newidiadau penodol i swyddogaethau a chyfansoddiad y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu o fewn y Ddeddf Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021
 - Newidir enw y Pwyllgor i Bwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, mewn grym
 - Mae'n ysgwyddo rôl ynglŷn a trefniadau cwynion – mewn grym
 - Rhoddir swyddogaethau y penodol ynglŷn a'r trefniadau rheoli perfformiad newydd yn Rhan 6 o'r Ddeddf – mewn grym
 - Byd gofyn newid aelodaeth y Pwyllgor o Fai 2022 Er sicrhau fod 1/3 yr aelodaeth yn aelodau lleyg.- Mewn grym Mai 2022
 - Rhaid penodi y cadeirydd o blith yr aelodau lleyg. – Mewn grym Mai 2022

CYFANSODDIAD

2. Mae'r newidiadau a nodir yn statudol ac yn cymryd effaith o'r dyddiad a nodir uchod. Mae Atodiad 1 yn dangos y newidiadau i'r Cyfansoddiad (wedi eu hamlygu) rwyf wedi eu gweithredu o dan paragraff 2.6.3 gan eu bod mewn grym yn ac statudol. Bydd y darpariaethau sydd eto i ddod i rym yn cael eu sefydlu ar gyfer Mis Mai 2022.

2.6.3 Newid Deddfwriaethol

Caiff y Swyddog Monitro ddiwygio unrhyw ran o'r Cyfansoddiad lle y mae diwygiad o'r fath yn angenrheidiol er mwyn cydymffurfio ag unrhyw ddarpariaeth ddeddfwriaethol. Bydd diwygiadau o'r fath yn dod i rym pan fydd y Swyddog Monitro yn penderfynu felly neu pan fydd y ddeddfwriaeth (lle y bo'n berthnasol) yn darparu ar gyfer hynny. Bydd newidiadau o'r fath yn cael eu hadrodd i gyfarfod nesaf y Cyngor Llawn er gwybodaeth.

AELODAETH Y PWYLLGOR LLYWODRAETHAU AC ARCHWILIO

3. Mae'r gofyn ar gyfer traean o aelodau lleyg gan gynnwys Cadeirydd lleyg (fydd yn weithredol ar 5 Mai 2022) angen ei ymgorffori yn y Cyfansoddiad i ddod yn weithredol ar yr amser priodol. Golygai aelod lleyg person;
 - nad yw yn aelod neu swyddog awdurdod lleol,
 - nad yw wedi bod yn aelod neu swyddog awdurdod lleol ar unrhyw adeg o fewn deuddeg mis cyn y penodiad,
 - nad yw yn briod neu yn bartner sifil i aelod neu swyddog awdurdod lleol
4. Esgor hyn ar gwestiwn ynglŷn a maint priodol y pwyllgor. Ar hyn o bryd mae 18 aelod o'r Pwyllgor ynghyd ag 1 aelod lleyg. Ar y sail yma byddai cyfansoddiad newydd yn arwain at 6 aelod lleyg a 12 aelod etholedig ar y Pwyllgor o Fai 2022.
5. Cychwynnwyd ar y broses ar gyfer penodi aelodau lleyg eisoes. Roedd hyn yn ymateb i gyfle i gymryd rhan mewn ymgyrch hysbysebu eang gan CLILC. Mae trefn benodi wedi ei sefydlu gan y Cyngor yn 2017. Yn gryno wedi hysbysebu yn wasg bydd Panel sydd yn cynnwys Cadeirydd y Cyngor, Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Aelod Cabinet Cyllid wedi eu cynghori gan y Pennaeth Cyllid a'r Pennaeth Cyfreithiol yn cyfweld. Byddai'r Panel yn gwneud argymhelliad i'r Cyngor fyddai penderfynu ar benodi aelod lleyg byddai hyn am dymor o 4 blynedd. Bwriedir cynnal y broses fel fod y penodiadau yn cael eu hargymhell i'r Cyngor ym Mis Mawrth. Bydd hyn yn caniatáu sefydlu y pwyllgor mewn da bryd ar gyfer pan ddaw y darpariaethau i rym.
6. Cyn y gellir cwblhau y broses yn amlwg mae angen penderfyniad ar faint cyfansawdd y pwyllgor i'r dyfodol. Mae nifer o opsiynau wrth gwrs. Adroddwyd ar y mater i'r pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar y 18 fed o Dachwedd a chan ddal sylw at faint cyfredol Pwyllgorau Craffu argymhelliad y Pwyllgor oedd i penodi pwyllgor gyda cyfanswm o 18 aelod sef 6 aelod lleyg a 12 aelod etholedig.

SYLWADAU'R SWYDDOGION STATUDOL:

Swyddog Monitro:

Awdur yr adroddiad.

Swyddog Cyllid Statudol:

Rwyf wedi cydweithio gyda'r awdur i baratoi'r adroddiad yma a cadarnhaf fod proses priodol ar droed i recriwtio aelodau llewg ar gyfer y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (mewn pryd ar gyfer Mai 2022). Credaf fod argymhelliad y Pwyllgor i'r Cyngor ynglŷn â nifer yr aelodau yn gall ac ymarferol.

Atodiad 1

ADRAN 13 RHAN 1

PWYLLGOR A LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

- Ceir manylion am gyfansoddiad y pwyllgor hwn yn Adran 9 y Cyfansoddiad.
- Mae'r tablau isod yn rhestru'r swyddogaethau penodol yn Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithrediaeth) (Swyddogaethau a Chyfrifoldebau) (Cymru) 2007 (sef swyddogaethau nad ydynt i fod yn gyfrifoldeb i Weithrediaeth awdurdod) sydd wedi eu dirprwyo i'r pwyllgor. Mae'r penawdau, rhifau a llythrennau yn cyd-fynd gyda'r hyn sydd yn y Rheoliadau.
- Yn y drydedd golofn nodir os yw swyddogaeth wedi ei dirprwyo ymlaen i brif swyddog. Ceir manylion pellach am hawliau'r prif swyddog, gan gynnwys unrhyw gyfyngiad am yr hawl i weithredu yn y Cynllun Dirprwyo i Swyddogion yn Atodiad 3 i Adran 13 o'r Cyfansoddiad.

Swyddogaethau na all fod yn gyfrifoldeb i'r Weithrediaeth.

FF. Swyddogaethau Amrywiol

Swyddogaeth	Darpariaeth mewn Deddf neu Offeryn Statudol	Dirprwyo - (yn amodol ar unrhyw gyfyngiadau yn y Cynllun Dirprwyo i Swyddogion)
1. Y ddyletswydd i gymeradwyo datganiad awdurdod o'i gyfrifon, ei incwm, a'i wariant a'i fantolen neu ei gofnod o dderbyniadau a thaliadau (yn ôl fel y digwydd).	Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005.	

Swyddogaethau o dan fesur llywodraeth leol (Cymru) 2011

Mae'r pwyllgor yn gyfrifol am gyflawni'r swyddogaethau statudol canlynol o dan Adran 81 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011(fel y diwygwyd) :

- (a) arolygu materion ariannol yr awdurdod a chraffu arnynt,
- (b) llunio adroddiadau a gwneud argymhellion mewn perthynas â materion ariannol yr awdurdod,

- (c) adolygu ac asesu trefniadau'r awdurdod ar gyfer rheoli risgiau, rheolaeth fewnol **asesu perfformiad** a llywodraethu corfforaethol,
- (ch) llunio adroddiadau a gwneud argymhellion i'r awdurdod ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd y trefniadau hynny,
- (d) **I adolygu ac asesu gallu'r awdurdod i ymdrin a chwynion mewn modd effeithiol**
- (e) **I lunio adroddiadau a gwneud argymhellion mewn perthynas a gallu'r awdurdod i ymdrin a chwynion mewn modd effeithiol.**
- (f) arolygu trefniadau archwilio mewnol ac allanol yr awdurdod, ac
- (g) adolygu'r datganiadau ariannol a lunnir gan yr awdurdod.
- (h) **Gweithredu swyddogaethau Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym Mhennod 1 o Ran 6 o Ddeddf Llywodreath Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 (perfformiad prif gynghorau a'u llywodrethu).**

Swyddogaethau Eraill.

Bydd y pwyllgor hefyd yn gyfrifol am gyflawni'r swyddogaethau canlynol :-

- (i) hybu rheolaeth fewnol, gan sefydlu amserlen i adolygu rheolaeth, datblygu diwylliant sydd yn milwrio yn erbyn twyll ac adolygu gweithdrefnau cyllidol;
- (ii) canolbwyntion adnoddau archwilio'r Cyngor trwy gytuno ar gynlluniau archwilio a monitro darpariaeth archwilio;
- (iii) monitro perfformiad archwilio trwy sicrhau gwaith swyddogion o fewn amserlenni, sicrhau bod adroddiadau archwilio yn cael eu cyhoeddi yn brydlon ac yr ymatebir iddynt yn yr un modd, monitro cwblhau'r cyfrifon a sicrhau y gweithredir argymhellion archwilio;
- (iv) ystyried sylwadau a phryderon am wasanaethau unigol ar lefel sirol, ar sail adroddiadau gan y swyddogion o'r Cyngor, y Comisiwn Archwilio neu'r Archwiliwr Dosbarth a monitro ymateb a gweithrediad ar argymhellion neu ganfyddiadau'r adroddiadau;
- (v) adolygu a chraffu ar faterion yn ymwneud â gweithrediad mewnol y Cyngor megis strategaethau corfforaethol, partneriaethau, ymgysylltu , trawsnewid busnes, trefniadau effeithlonrwydd a'r gweithlu a'r swyddogaethau a gyflawnir gan yr Adran Gyllid, yr Adran Gefnogaeth Gorfforaethol a'r Tim Arweinyddiaeth.